

*krajem, Blažem, Jurjem,
Leopardijem, Petöfijem, Vignyjem,*

treba biti

Marijem, radijem, Tokijem,

a prema njima i

Antonio, Antonija, Antonijem

Bassanio, Bassanija, Bassanijem

Salerio, Salerija, Salerijem

Solano, Solanija, Solanijem,

a pridjevi:

Antonijev, Bassanijev, Salerijev, Solanijev,
kao što su *Blažev, Jurjev* i u Pravopisu *Leopardijev, Petöfijev, Vignyjev.*

Tako je i u većini primjera koje čitatelj navodi, a među njima su Krležini. Nisu oni bez težine jer su u skladu s jezičnim sustavom.

A kad se uzme postanak svih primjera, onda se vidi da su jedni stariji od novosadskog pravopisa, a drugi mlađi i da Pravopis svojim odredbama nije bitno utjecao na praksu. I dobro je što ovdje nije jer bi unio još veću zbrku. Sustavna su rješenja bolja.

Kad govorimo o jeziku, stalno ističemo da je on sustav znakova i da rješenja trebaju biti u skladu s jezičnim sustavom. Kad tako jest, neka nam sustav ne bude prazna riječ.

Stjepan Babić

ZAPAZENO

NIJE LI UPOTREBA GLAGOLA VRŠITI PREVRŠILA MJERU?

U posljednje vrijeme u našem tisku sve više uzima maha neispravna upotreba glagola vršiti. Mnogi novinari, publicisti pa i neki pisci, poglavito oni iz gradskih sredina ne osjećaju je više kao neispravnost. Tako, primjerice, u Vjesniku od 29. rujna 1979. u anketi »Suvremeni hrvatski ili srpski jezik u javnoj upotrebi« piše se o onima koji »kroje jezičku pravdu i vrše utjecaj na cijeli jezik«. Ili u Vjesniku od 16. listopada 1979. naša poznata i priznata izdavačka kuća Mladost obavještava kupce kako »vrši prodaju na kredit«.

Općenito, u ove jesenje dane kad se u našim izlozima, na oglasnim pločama, javnim natpisima, u novinama i drugdje nešto nuđi za jesen, zimu, za tek započetu školsku godinu i slično, čovjek se s pravom upita: nije li upotreba glagola vršiti zaista prevršila svaku mjeru? Jer škole vrše upise, knjižare vrše

prodaju udžbenika, trgovine vrše dostavu u kuću, majstori vrše popravke, itd. Vršiti se sve i svašta i bez vršilice ili mlatilice.

Zar ne bi bilo ispravnije, kraće, a napokon i stilski ljepše kada bi škole *upisivale*, knjižare *prodavale*, trgovine *dostavljale*, majstori *popravljali*. No, umjesto toga svi oni — vrše ponešto.

Zašto tako kad u Akademijinom rječniku (a i drugoj stručnoj literaturi) piše:

1. VRŠITI, vršiti, vršim, *impf. isto* što vrijeći, vrći, vršem, *čistiti žito gaženem, mlačeñem ili kojom naročitom spravom (vršalicom).*

Zatim se kaže da se u ovom značenju glagol vršiti pojavljuje još u Mikaljinu, Habdelićevu, Belostenčevu, Jambrešićevu, Voltidžijevu, Stulićevu, Šulekovu (njem.-hrv.) i Popovićevu (srp.-njem.) rječniku.

2. VRŠITI, vršiti, vršim, *impf. raditi, činiti, ispuñati, obavljati...*

U tom obliku najviše potvrda ima za sintagme s objektom u akuzativu.

Ali *vršiti* + *objekt u akuzativu*, ispravno je upotrijebljeno jedino onda kad od pripadajućeg objekta ne možemo tvoriti supstituirajući glagol. Npr. *vršiti pravdu*, *prevršiti mjeru*, *vršiti dužnost*.

Smatram da je, isto tako, upotreba glagola *vršiti* opravdana i u nekim iznimnim slučajevima gdje se to ili ne može reći ljepše i bolje ili je riječ o frazeološkom izričaju, odnosno prenesenom značenju. Npr. *vršiti pritisak na nekoga*, *vršiti službu božju* (služiti misu).

U ostalim slučajevima kao *vršiti dostavu* → *dostavljati*, *vršiti prodaju* → *prodavati*, *vršiti utjecaj* → *utjecati*, *vršiti upise* → *upisivati*, bolje je upotrijebiti temeljni glagol za određenu radnju ili glagol *vršiti* zamijeniti prikladnijim. Umjesto tog glagola možemo rabiti: *obaviti*, *provesti*, *izvršiti*, *izvesti*, *učiniti*, *uraditi*, već prema značenju koje, želimo izreći.

Takvo mišljenje možemo naći i u Jezičnom savjetniku s gramatikom S. Pavešića i dr.

*vršiti*¹ (npr. žito) noviji je oblik načinjen nastavkom *-iti* od glagolske osnove *vrh-* (*vrh-iti* = *vršiti*).

*vršiti*² (činiti, obavljati) nije dobro upotrijebjavati s glagolskom imenicom uekog drugog glagola mjesto glagola od kojeg je ta imenica izvedena.

Bolje je *vršiti* upotrebljavati u njegovu temeljnu, prvotnom značenju vezanom uz žitarice.

Dakle, *vršiti* se može pšenica, zob, ječam, ali nije dobro npr. »*vršiti* saslušavanje, *vršiti* pisanje, *vršiti* berbu kukuruza mjesto saslušavati, pisati, brati« i slično.

Dunja Pavličević

METEOROLOŠKA MAŠTOVITOST?

Meteorolozima uistinu nije lako: boriti se s vremenom i njegovom ćudljivošću jedna je teškoća, a tek mučiti muku kako to što jas-

nije, obavjesnije jezično izraziti — još je teže. Katkad oni to učine upravo lijepo. Kada kažu da za slijedeći dan vrijeme ostaje nepromijenjeno, osim što će ponegdje u večernjim satima biti i pršića, mislim da zadovoljno kimnemo glavom razumjevši prognozu za sutradan. Moramo priznati da je ipak dosta onih gotovo nerazumljivih predviđanja vremena: »očekujemo *pljusak kiše uz 2 stupnjeva* nižu temperaturu«. Ili još gore: »ujutro će biti temperatura niža od današnje uz *pljusak snijega*«. Vjeruje, stoga, da ne pretjerujem kad kažem da nas je susjeda sva izvan sebe došla pitati kakvo će sutra biti vrijeme kad se očekuje *pljusak snijega*, jer ona sprema djecu na put. Pretpostavivši da je ta sintagma nastala prema onoj, također čudnoj — *pljusak kiše*, rekli smo joj da će sutra vjerojatno biti gustog snijega koji će naglo početi padati pa tako naglo i prestati. Naime, kada kažemo da sutra očekujemo *pljusak*, onda sigurno mislimo na kišu (gustu, koja naglo počinje i ne traje dugo), pa toj riječi nije potrebno »pojačanje« ili objašnjenje. »*Pljusak snijega*« ili »*pljusak kiše*« samo osiromašuju značenje tako jasnih pojmova kakvi su: *pljusak*, *kiša*, *snijeg* (koji može biti gust, slab, pršić).

I dok ovo pišem (7. I. o. g.), Radio-Zagreb »prognozira« da se sutra može očekivati i »*zrnati snijeg*«. Čovjek se pita nije li to meteorološka maštovitost, ali krivo »usmjeren«? Tko će vjerovati da oni ne znaju da se za *zrnati snijeg* već davno upotrebljavaju riječi — ako to nisu i njihovi termini — *solika* ili *slana* (ako nisu mislili na tuču, krupu ili grad)?

I još jedna rečenica, koju smo često mogli čuti: »... more malo do umjereno valovito, *bura će pojačati*«. Koga ili što će *bura pojačati*? Ovdje je krivo upotrijebljen prijelazni glagol mjesto povratnog glagola *pojačati se*; jer u ovoj rečenici nije riječ o odnosu subjekta i objekta (kao u rečenici: *Moramo pojačati obranu grada*), nego samo subjektu — *buri*, pa je zato tu potreban povratni glagol i rečenica treba da glasi: *bura će se pojačati*.

Da spomenemo još jednu — blago rečeno — neekonomičnost meteorološke prognoze.